

**Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка**

**Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти
Кафедра педагогіки та психології**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ З ПРАКТИКУМОМ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 053 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

Кременець – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Експериментальна психологія з практикумом» для студентів, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія. Кременець, 2021 р. 28ф с.

Розробник: Т. В. Новак, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти.

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри

Т.С. Фасолько

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри педагогіки та психології.

Протокол від 31 серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри

В.В. Терпелюк

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Змістових модулів – 7	Спеціальність: 053 Психологія	Рік підготовки	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1	Освітньо-професійна програма: Психологія	I	I
		Семестр	
		II	I, II
		Лекції	
		36 год.	10 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Практичні, семінарські	
		30 год.	4 год.
		Лабораторні	
		6	10
		Самостійна робота	
		108	156 год.
		Форма контролю: екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – **40/60**

для заочної форми навчання – **14/86**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Експериментальна психологія з практикумом» є створення умов для засвоєння студентами цілісної системи знань з питань розвитку експериментального методу в дослідженні психіки, розкритті сутності та принципів експериментального дослідження психіки, його структури, етапів та типів експерименту; розгляді основних складових експерименту: змінні, гіпотези, планування, обробка та інтерпретація результатів дослідження; у формуванні та розвитку професійно та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Експериментальна психологія з практикумом» є ознайомлення студентів з історією розвитку експерименту в психології, місцем експериментальної психології в системі наукового знання, особливостями становлення експериментального методу в психології; формування знань про закономірності, умови, принципи застосування експериментального дослідження психіки; про типи експериментів, їх особливості, структуру експериментального дослідження, вироблення вмінь і навичок проведення валідного експериментального дослідження, його планування, процедуру, методи виміру експериментального ефекту та опрацювання результатів, правильного і науково обґрунтованого пояснення психологічних фактів отриманих в результаті експериментального дослідження.

Предмет вивчення навчальної дисципліни: цілеспрямоване системне вивчення методів психологічного дослідження, ознайомлення з плануванням психологічного експерименту та представлення проблем загальної методології організації психологічного дослідження.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія психології», «Загальна психологія»,

«Диференційна психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика».

Загальні компетентності	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 13. Здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати державною мовою у відповідних соціальних та культурних контекстах.
--------------------------------	---

<p>Спеціальні (фахові , предметні) компетентності (СК)</p>	<p>СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, розуміти походження психічних розладів і психологічних проблем.</p> <p>СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.</p> <p>СК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження з урахуванням індивідуально-психологічних характеристик.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p> <p>ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.</p> <p>ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.</p> <p>ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теоретичні засади експериментальної психології

Тема 1. Становлення експерименту в психології. Предмет і завдання експериментальної психології.

Загальнонаукові методи дослідницької роботи.

Місце експериментальної психології в системі наук. Визначення експериментальної психології. Предмет і завдання експериментальної психології. Розвиток ідей і гіпотез в експериментальній психології. Поняття

про методологію, метод, методику. Система психологічних методів. Класифікація методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні). Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент.

Принципи наукового дослідження психіки: загальні (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.) та спеціальні (принцип репрезентативності об'єкта дослідження, валідності предмета дослідження, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії із практикою та ін.).

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 11, 13.

Тема 2. Історія розвитку експериментальної психології. Основні напрямки методології наукового дослідження

Розвиток та становлення експериментальної психології. Успіхи нейрофізіології в ХХ ст. Психофізика. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.). Біхевіоризм і експериментальна психологія. Розвиток експериментальної психології. Вплив гештальтпсихології на розвиток експериментальної психології. 3. Фройд і його вплив на експериментальну психологію. Когнітивісти та експериментальна психологія.

Розвиток вітчизняної експериментальної психології. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Максименко, С. Рубінштейн та ін.). Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання. Тенденції розвитку й основні проблеми експериментального методу в психології.

Наука як особлива сфера людської діяльності. Поняття парадигми наукового дослідження. Методологічні засади наукового знання.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 11, 13.

Тема 3. Наукове дослідження. Типи експериментів у психології.

Поняття наукового дослідження. Види наукових досліджень. Основні етапи наукового дослідження. Ідеальне та реальне дослідження.

Типологія експерименту: залежно від можливості реалізації на практиці (реальний та уявний), залежно від місця проведення (лабораторний та природний), залежно від ступеня розробки проблеми (пошуковий, критичний, демонстраційний, експеримент, що уточнює, експеримент, що відтворює), за характером дій дослідника (констатуючий і формуючий). Експеримент — ex-post-facto —. Штучний експеримент.

Експерименти, які дублюють реальний світ.

Експерименти з використанням нееквівалентних груп досліджуваних. Експерименти з одним досліджуваним. Груповий експеримент. Міжгруповий

експеримент. Кросіндивідуальний експеримент. Бівалентний експеримент. Багаторівневий експеримент. Ідеальний, чистий, безкінечний експерименти. Експеримент повного збігу. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки. Основні типи квазіексперименту. Формуючий експеримент як квазіекспериментальне дослідження психіки.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 5, 8, 11, 15.

Змістовий модуль II.

Проблема вибірки в експерименті

Тема 4. Наукова проблема. Гіпотеза. Стратегії формування вибірки.

Теорія та її структура. Наукова проблема. Види гіпотез.

Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Випадковий розподіл, або відбір. Попарна стратегія. Підбір максимально схожих індивідів. Підбір однорідних груп. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних.

Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 11, 15.

Тема 5. Особливості досліджуваних при проведенні експерименту.

Експериментальне спілкування. Експериментатор: його особистість і діяльність. Досліджуваний: його діяльність в експерименті. Особистість досліджуваного й ситуація психологічного експерименту. Артефакти в експериментальному дослідженні. Ефекти послідовності. Етичні принципи проведення дослідження.

Рекомендовані інформаційні джерела: 3, 4, 5, 13.

Змістовий модуль III.

Організація експерименту в психології

Тема 6. Надійність і валідність експериментального дослідження.

Критерії надійності і валідності психологічного експерименту. Зовнішня валідність і внутрішня валідність. Операційна валідність. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор).

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 13, 15, 18.

Тема 7. Гіпотези в структурі психологічного дослідження.

Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні

конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез. Джерела гіпотез: гіпотези індуктивні й дедуктивні. Види гіпотез (причинно-наслідкові, функціональної залежності та ін.). Вимоги до формулювання гіпотез. Основні ознаки правильної гіпотези. Види експериментальних гіпотез (за Р. Готтсданкером). Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза. Експериментальні і статистичні гіпотези. Гіпотези про відмінність і подібність. Нуль-гіпотеза. Асиметрія висновків при перевірці нуль-гіпотези.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 15, 17.

Тема 8. Змінні в психології. Вимір змінних.

Вимір змінних. Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. Психологічні шкали (за С. Стівенсом). Номінальна шкала. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала пропорцій. Основні характеристики шкал. Умови застосування шкал. Ефект послідовності при маніпулюванні незалежною змінною. Експериментальний контроль змінних у психологічному дослідженні.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 3, 7, 14.

Змістовий модуль IV.

Структура експериментального дослідження

Тема 9. Етапи експериментального дослідження психіки.

Характеристика етапів психологічного експерименту. Практика експериментування і можливі методологічні помилки. Планування експерименту. Закон економії доводів. Вибір методів отримання даних. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних.

Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження. Якісна і кількісна обробка результатів експериментування. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 7, 9, 11.

Тема 10. Контроль в експериментальному дослідженні.

Контроль розбіжностей. Наукові висновки. Типи контролю. Константність умов проведення експерименту. Контроль змінних у психологічному експерименті. Контроль незалежної змінної. Контроль зовнішніх змінних. Суб'єктивні змінні. Експериментальні парадигми і методи контролю. Статистичний аналіз. Експериментальна та контрольна групи. Проблеми контролю.

Рекомендовані інформаційні джерела: 6, 7, 10.

Змістовий модуль V.

Планування, контроль, аналіз та представлення результатів психологічних експериментів

Тема 11. Плани експериментального дослідження.

Поняття про планування психологічного експерименту. Умови і форми планування. Типи планування. Змістове і формальне планування. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план і його різновиди. План з попереднім і підсумковим тестуванням та умови його використання. План з підсумковим тестуванням. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного. Інтраіндивідуальні, міжгрупові та кросіндивідуальні плани. Гомогенні та гетерогенні експериментальні схеми.

Рекомендовані інформаційні джерела: 8, 10, 13, 18.

Тема 12. Спеціальні методи планування експериментального дослідження.

Планування кореляційного дослідження. Типи кореляційного дослідження. Порівняння двох груп. Дослідження однієї групи. Лонгітюдне кореляційне дослідження. Дослідження еквівалентних груп. Планування багатомірного кореляційного дослідження. Артефакти в кореляційному дослідженні. Контроль в кореляційному дослідженні. Планування факторного експерименту. Вимір взаємодії. Види взаємодії. Мета факторного експерименту. Складні факторні плани. Підтверджуючий факторний аналіз. Функціональні плани.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 10, 12, 17.

Тема 13. Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.

Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології. Кількісна і якісна обробка. Визначення стандартного відхилення генеральної сукупності. Частотний розподіл. Сила зв'язку між незалежною та залежною змінними. Т-критерій. Однофакторний дисперсійний аналіз. Двофакторний дисперсійний аналіз. Коефіцієнт кореляції.

Поняття про інтерпретацію результатів експерименту. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 11, 13, 18.

Тема 14. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки

узагальнення експериментальних даних. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки. Складові звіту.

Аналіз звітів експериментального дослідження психіки (за публікаціями в наукових виданнях).

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 5, 8, 16.

Змістовий модуль VI. Методи вивчення уваги та пам'яті

Тема 15. Поняття, основні характеристики та властивості уваги.

Центральний механізм уваги. Увага як контроль сприйняття. Об'єктивні та суб'єктивні фактори уважливих дій. Характеристики уваги. Предметність уваги та її фіксований обсяг. Стійкість. Концентрація та абсорбція: порівняння понять. Розподілення. Показники та умови переведення уваги. Розсіяність, її види, причини розсіяних дій. Феномени уваги.

Тема 16. Шляхи розвитку уваги.

Значення уваги в діяльності людини. Засоби управління увагою. Фактори, що знижують або підвищують рівень уваги. Розвиток уваги від мимовільної до довільної. Після довільна увага.

Тема 17. Основні питання експериментальної психології пам'яті.

Механізми вивчення пам'яті: фізіологічний, біологічний, психологічний. Генезис акту пам'яті. Дослідження А.Н.Леонтьєва. Основні характеристики пам'яті: зміст, обсяг, точність, готовність, стійкість та проблема методів їх дослідження. Суб'єктивні та об'єктивні фактори мнемічних дій.

Тема 18. Типологія пам'яті. Феномени пам'яті.

Типологія пам'яті за Г.П.Зінченко. Аспекти вивчення видів пам'яті: генетичний, модальний. Параметри часу та пам'ять. Цільовий аспект: фактори продуктивності мимовільного та довільного запам'ятовування.

Позиційний ефект (ефект краю). Ефект фон Ресторфф (ізолюваного символу). Ефект перерваної дії Зейгарнік. Ефекти інтерференції та ремінісценції. Мнемотехнічні засоби управління пам'яттю: метод місць, річових опосередників, групування. Довільні засоби: розподілення вправ, мотиваційні фактори, емоційна насиченість інформації та її вплив на процес запам'ятовування. Пам'ять і досвід. Пам'ять і особистість.

Змістовий модуль VII.

Основні питання експериментального вивчення мислення та інтелекту

Тема 19. Поняття та основні методи дослідження мислення.

Мислення як узагальнення та опосередкування інформації. Основні етапи формування понятійного мислення та методи дослідження допонятійного та понятійного мислення (Ж.Піаже, Л.С.Виготський).

Стадії розумового процесу. Проблемна ситуація. Переформування завдань. Висунення гіпотез. Перевірка гіпотез. Варіанти рішення проблемних ситуацій. Стратегії рішення за Дж.Брунером.

Тема 20. Основи тестування мислення та інтелекту.

Класичні методи вивчення мислення. Метод вільних та ланцюгових асоціацій. Методи вивчення характеристик мислення: гнучкість, глибина, самостійність. Інсайт та творче мислення. Поняття про креативність. Методи виміру інтелекту: історія питання, тести інтелекту. Коефіцієнт інтелекту. Фактори, що обумовлюють інтелект.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Усього	л	п	лаб	с.р.	Усього	л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										
Змістовий модуль I. Теоретичні засади експериментальної психології										
Тема 1		2	1		5		1			7
Тема 2		1	1		5			1		8
Тема 3		1	1		5					7
Змістовий модуль II. Проблема вибірки в експерименті										
Тема 4		1	1		5		1	1		8
Тема 5		1	1		5					8
Змістовий модуль III. Організація експерименту в психології										
Тема 6		2	1		5					8
Тема 7		2	1		5		1	1		8
Тема 8		2	1		5					8
Змістовий модуль IV. Структура експериментального дослідження										
Тема 9		2	1		5		1			8
Тема 10		2	1		5			1		8
Змістовий модуль V. Планування, контроль, аналіз та представлення результатів психологічних експериментів										
Тема 11		2	2		5				1	8
Тема 12		2	2		5		1		1	8
Тема 13		2	2		6				1	8

Тема 14		2	2		6		1		1	8
Змістовий модуль VI. Методи вивчення уваги та пам'яті										
Тема 15		2	2	1	6		1		1	8
Тема 16		2	2	1	6		1		1	8
Тема 17		2	2	1	6		1		1	8
Тема 18		2	2	1	6				1	8
Змістовий модуль VII. Основні питання експериментального вивчення мислення та інтелекту										
Тема 19		2	2	1	6		1		1	8
Тема 20		2	2	1	6				1	8
Усього годин	180	36	30	6	108	180	10	4	10	156

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.
1.	Історія розвитку експериментальної психології	1	
2.	Типи експериментів у психології	2	
3.	Стратегії формування вибірки	1	
4.	Особливості досліджуваних при проведенні експерименту	1	
5.	Надійність і валідність експериментального дослідження	2	
6.	Гіпотези в структурі психологічного дослідження	2	1
7.	Змінні в психології. Вимір змінних	1	1
8.	Етапи експериментального дослідження психіки	2	
9.	Контроль в експериментальному дослідженні	2	1
10.	Плани експериментального дослідження	2	
11.	Спеціальні методи планування експериментального дослідження	2	1
12.	Аналіз та інтерпретація результатів експериментів	2	
13.	Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень	2	
14.	Експериментальне дослідження пам'яті	2	
15.	Експериментальне дослідження уваги	2	
16.	Експериментальне дослідження мислення	2	
17.	Експериментальне дослідження інтелекту	2	
Всього		30	4

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Вивчення стійкості, концентрації та розподілення уваги методом коректурної проби Бурдона-Анфімова		
2	Методи вивчення виміру перемикання уваги (Метод Кріпеліна. Метод Шульте.)		1
3	Класичні методи дослідження процесу відтворення ізольованих елементів (метод однократного пред'явлення, метод заучування, метод вирівнювання при заучуванні).	1	1
4	Класичні методи тестування пам'яті. (Метод збереження. Метод упізнавання.)		1
5	Класичні методи вивчення зв'язку елементів матеріалу в пам'яті. (Метод парних асоціацій, метод антиципації. Метод реконструкції).		1
6	Класичні та сучасні методи виміру короткочасної пам'яті. (Метод Джекобса. Метод відсутнього елемента. Метод угадування).		1
7	Дослідження мимовільного запам'ятовування. Експерименти П.І.Зінченка.	1	1
8	Вивчення структури інтелекту за тестом Амтхауера (TSI).	1	1
9	Вивчення невербального інтелекту за тестом Равена.	1	1
10	Методи вивчення мислення. Вільний асоціативний експеримент. Ланцюговий асоціативний експеримент.	1	1
11	Етапи розумового процесу. Методи вивчення характеристик та якостей розуму.	1	1
	Разом	6	10

6. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Історія розвитку експериментальної психології.

1. Етапи розвитку експериментальної психології.
2. Розвиток вітчизняної експериментальної психології.
3. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі.
4. Перспективи розвитку експериментальної психології в Україні.
5. Проблеми експериментального дослідження психіки (неможливість безпосереднього вивчення базових психічних процесів, штучність, порушення природного розвитку подій, етичність, подвійна суб'єктність тощо).

Рекомендована література: 2, 11, 13.

Семінарське заняття № 2

Типи експериментів у психології.

1. Реальний та уявний експерименти.
2. Особливості лабораторного та природного експерименту.
3. Переваги та недоліки анкетування як методу дослідження.
4. Бесіда та інтерпретація зібраної інформації.
5. Багаторівневий експеримент.
6. Констатуючий і формуючий експерименти.

Рекомендована література: 1, 6, 8, 11, 15.

Семінарське заняття № 3

Стратегії формування вибірки.

1. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка.
2. Репрезентативність вибірки.
3. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
4. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних.

Рекомендована література: 9, 11, 15.

Семінарське заняття № 4

Особливості досліджуваних при проведенні експерименту.

1. Експериментатор: його особистість і діяльність.
2. Досліджуваний: його діяльність в експерименті.
3. Артефакти в експериментальному дослідженні.
4. Ефекти послідовності.
5. Етичні принципи проведення дослідження.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 13.

Семінарське заняття № 5

Надійність і валідність експериментального дослідження.

1. Критерії надійності і валідності психологічного експерименту.
2. Умови досягнення надійності і валідності психологічного експерименту.
3. Основні фактори, що знижують валідність експерименту (фактори часу, завдання, суб'єктивний фактор).

Рекомендована література: 1, 13, 15, 18.

Семінарське заняття № 6

Гіпотези в структурі психологічного дослідження.

1. Особливості постановки гіпотез. Проблема реконструкції психологічної реальності при перевірці гіпотези.
2. Рівні гіпотез: теоретичний, емпіричний, статистичний.
3. Види гіпотез. Індуктивні та дедуктивні гіпотези.
4. Способи перевірки нуль-гіпотези.
5. Поняття гіпотези максимуму та мінімуму.
6. Основні ознаки вірної гіпотези.
7. Взаємозв'язки між незалежними і залежними змінними і гіпотетичні конструкти як інтерпретаційні компоненти психологічних гіпотез.

8. Принцип фальсифікації і верифікації наукових гіпотез.
9. Контргіпотеза і третя конкуруюча гіпотеза.
10. Помилки першого і другого роду при прийнятті статистичного рішення і можливість їх уникнення.

Рекомендована література: 1, 15, 17.

Семінарське заняття № 7 **Змінні в психології. Вимір змінних.**

1. Поняття змінної в психологічному дослідженні.
2. Види змінних.
3. Незалежні змінні та їх види.
4. Залежні змінні та їх характеристики.
5. Проміжні змінні та їх особливості.
6. Метод виміру, характеристика, види.
7. Процедури та види психологічного виміру.
8. Типи шкал. Шкала найменувань, порядку, інтервалів.
9. Умови застосування шкал.

Рекомендована література: 1, 3, 7, 14.

Семінарське заняття № 8 **Етапи експериментального дослідження психіки.**

1. Теоретичний етап вивчення проблеми.
2. Основні проблеми, які виникають на теоретичному етапі наукового дослідження.
3. Підготовчий етап. Конкретизація змінних, визначення вибірки та числосліджуваних, розробка методики дослідження.
4. Реалізація складеної програми.
5. Етап вибору стратегії й плану експерименту, способів контролю в експерименті.
6. Інтерпретація та узагальнення результатів.

Рекомендована література: 5, 7, 9, 11.

Семінарське заняття № 9 **Контроль в експериментальному дослідженні.**

1. Типи контролю.
2. Випадковий відбір досліджуваних та методи контролю.
3. Попарний відбір досліджуваних та методи контролю.
4. Повторний вимір та проблема контролю.

Рекомендована література: 6, 7, 10.

Семінарське заняття № 10 **Плани експериментального дослідження.**

1. Теоретичний етап вивчення проблеми.
2. Підготовчий етап. Конкретизація змінних, визначення вибірки та числосліджуваних, розробка методики дослідження.
3. Реалізація складеної програми.

4. Інтерпретація та узагальнення результатів.

Рекомендована література: 8, 10, 13, 18.

Семінарське заняття № 11

Спеціальні методи планування експериментального дослідження.

1. Поняття про планування психологічного експерименту.
2. Умови, типи і форми планування..
3. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани.
4. Плани для одної незалежної змінної.
5. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.
6. Експериментальні плани для одного досліджуваного і декількох груп.

Рекомендована література: 2, 10, 12, 17.

Семінарське заняття № 12

Аналіз та інтерпретація результатів експериментів.

1. Особливості обробки результатів експериментального дослідження в психології.
2. Кількісна і якісна обробка даних.
3. Методи обробки експериментальних даних.
4. Поняття про інтерпретацію результатів експерименту..
5. Рівні інтерпретації: змістовий і формальний.
6. Умови вірної інтерпретації даних.
7. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
8. Інтерпретація "негативного" результату експерименту.

Рекомендована література: 1, 11, 13, 18.

Семінарське заняття № 13

Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

1. Проблема узагальнення результатів дослідження.
2. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.
3. Характеристики, які необхідно враховувати при узагальненні даних.
4. Рамки генералізації характеристик вибірки.
5. Вимоги до складання звіту про результати експериментального дослідження психіки.
6. Помилки при складанні звітів.
7. Види звітів.
8. Форма представлення експериментальних даних.

Рекомендована література: 1, 6, 8, 16.

7. Організація самостійної роботи студентів

Орієнтовні теми для повідомлень/презентацій

1. Принципи та структура наукового дослідження психіки.
2. Розвиток та становлення експериментальної психології.
3. Експериментальна психологія на сучасному етапі розвитку: предмет і завдання.
4. Основні проблеми експериментального методу в психології.
5. Особливості експерименту у віковій, педагогічній,

соціальної психології та інших галузях психологічної науки.

6. Експеримент “ex-post-facto”.
7. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки.
8. Критерії надійності і валідності психологічного експерименту.
9. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка.
10. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
11. Експериментатор: його особистість і діяльність.
12. Етичні принципи проведення дослідження.
13. Система гіпотез в експериментальному дослідженні.
14. Види гіпотез. Вимоги до формулювання гіпотез.
15. Етапи експериментального дослідження психіки
16. Проблема об’єктивності і надійності експериментальних даних.
17. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження.
18. Поняття змінної в психологічному дослідженні.
19. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними.
20. Вимір у психології. Психологічні шкали.
21. Критерії якості виміру змінних: об’єктивність, надійність, валідність.
22. Планування психологічного експерименту. Види планів.
23. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.
24. Планування кореляційного дослідження.
25. Типи кореляційного дослідження.
26. Кореляційні дослідження в психогенетиці та крос культурній психології.
27. Артефакти в кореляційному дослідженні.
28. Особливості проведення формуючого експерименту.
29. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
30. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

Творчі завдання

1. На основі кожної з наступних побутових (наївних) проблем сформулюйте наукову проблему, таку, яка може призвести до цікавого наукового дослідження:

- Чи буде людина виконувати роботу, яка добре оплачується, однак може завдати шкоди її здоров’ю?
- Чи варто заохочувати дітей для того, щоб вони краще навчалися?
- Чи варто карати дітей працею?
- Чи правда, що чоловіки розумніші за жінок?
- Чому люди заражаються агресивною поведінкою інших?
- Що таке правда?
- Як зрозуміти маленьку дитину?
- Як правильно виховувати дитину?
- Які книжки найбільш цікаві дітям?
- Чому люди похилого віку відчують себе самотніми?
- Як правильно вибрати час для виконання дитиною домашніх завдань?
- Що спонукає спортсменів-екстремалів ризикувати життям?

2. Запропонуйте структуру психологічних досліджень, на основі сформульованих наукових проблем, зверніть увагу на такі моменти:

- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- мета дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- можливі методи.

3. З метою визначення ефективності лікарської терапії хворих на шизофренію за допомогою хлорпромазіна двоє дослідників випадковим способом відібрали 20 хворих, яких доправили до психоневрологічної клініки із загостренням шизофренії.

Пацієнтам пропонувалося проранжувати декілька стимулів за шкалою порядку, наприклад, проранжувати 8 стимулів за критерієм ваги. Пропонувалося декілька однотипових завдань.

Дослідники провели 2 експериментальні серії: у першій усі досліджувані виконували завдання після введення розчину саліна (плацебо), а у другій серії через декілька годин виконували завдання після введення хлорпромазіна.

Результати експерименту показали, що меншу кількість помилок досліджувані робили після ін'єкції хлорпромазіну.

Дослідники дійшли висновку, що такий варіант лікарської терапії позитивно впливає на когнітивні функції такого типу пацієнтів.

- Якій проблемі присвячене це дослідження?
- Яких помилок у плануванні та проведенні дослідження припустився автор?
- Чи можливо покращити це дослідження? Яку додаткову роботу необхідно провести?
- Якою була теоретична гіпотеза дослідження?
- Як би ви сформулювали експериментальну гіпотезу дослідження?
- Визначте незалежну та залежну концептуальну змінну дослідження.
- Яким є операціональне визначення незалежної змінної?
- Яким є операціональне визначення залежної змінної?
- Які змінні контролюються, як саме?
- Скільки експериментальних груп необхідно для проведення цього дослідження? Як саме?
- Чи потрібна контрольна група? Якщо так, то яка саме?

4. Дослідниці було поставлено завдання провести експрес-опитування в трьох великих містах з метою визначити, які політичні проблеми особливо важливі для виборців.

Результати опитування політичні діячі передбачали використовувати для планування власної передвиборчої кампанії.

Дослідниця у випадковому порядку відібрала прізвища з телефонного довідника та опитала тих виборців, яким вона змогла додзвонитися між 9 годинами ранку та 5 годинами вечора у понеділок та вівторок.

Результати були ретельно проаналізовані та представлені політикам зі ствердженням, що вони є валідною репрезентацією думок виборців трьох міст.

- Якій проблемі присвячене це дослідження?
- Чи є дослідження експериментом? Якщо ні, то до якого типу

досліджень його можна зарахувати? Чим воно відрізняється від експерименту?

- Яких помилок у плануванні та проведенні дослідження припустився автор?

- Чи можливо покращити це дослідження? Яку додаткову роботу необхідно провести?

5. В експерименті, на початку дослідження молодим чоловікам, залученим до експерименту, пропонували виконати досить складний тест на інтелект.

Після цього половині досліджуваних повідомили, що вони виконали тест дуже добре, а іншим – що вони погано впоралися із завданнями тесту.

Після тестування досліджуваним пропонували відпочити у кафетерії, розташованому в тому самому приміщенні, де здійснювався експеримент. До досліджуваних підходила

приваблива дівчина (помічник експериментатора), одягнута або дуже модно, або скромніше.

У результаті експерименту було встановлено, що чоловіки, яких повідомили, що вони успішно виконали тест на інтелект, частіше виявляли ознаки „романтичної поведінки” до

дівчини, одягнутої модно, ніж до дівчини, одягнутої скромніше. Чоловіки, яким повідомили, що вони не впорались із завданнями тесту, поводитися протилежно, тобто частіше виявляли ознаки „романтичної поведінки” до дівчини, одягнутої скромніше.

- До якої предметної сфери психології належить це дослідження?
- Яку теоретичну гіпотезу було висунуто в дослідженні?
- Як формулювалась експериментальна гіпотеза?
- Скільки груп досліджуваних було створено? Які саме?
- Як можна операціоналізувати поняття „романтична поведінка”?
- Визначте експериментальний план дослідження.
- Визначте основні етапи та методи дослідження.

6. Психологами було виконане дослідження, під час якого досліджувані, які були студентами вузу, сприймали з екрана слова – назви національностей (німець, швед, англієць та ін.) у поєднанні з іншими словами, що мали або позитивне, або негативне значення.

Одне й те саме слово – назву національності подавали в одній групі досліджуваних зі словами, що мали позитивне значення, а в іншій – негативне.

Експериментальне дослідження завершувалось ранжуванням слів – назв національностей за 7-бальною шкалою оцінки „приємність – прикрощі” слова.

- Яка наукова проблема вивчалась у дослідженні?
- Який методичний підхід до вивчення вибраної проблеми був застосований автором?
- Як ви сформулюєте теоретичну гіпотезу дослідження?
- Як сформулювати його експериментальну гіпотезу?
- Як потрібно було підібрати досліджуваних?
- Визначте основні етапи та методи дослідження.

7. Припустимо, ви збираєтесь дослідити вплив інформації агресивного характеру на емоційний стан дітей молодшого віку. Певний час у літературі стверджувалося, що діти до 8 років нібито емоційно

нечутливі до агресивно забарвленої інформації. Це твердження базувалось на інтерв'ю з дітьми та їхніми батьками після того, як діти дивились відповідні мультфільми. Як ви сплануєте експериментальне дослідження для перевірки твердження про нечутливість дітей до агресивної інформації?

- Скільки груп досліджуваних доцільно підібрати для цього експерименту і якою повинна бути техніка підбору?
- 2. Як би ви сформулювали гіпотези дослідження?
- Якби ви передбачили в експерименті не два, а три рівні незалежної змінної (а саме: високий, помірний і нульовий рівні агресивності інформації в мультфільмі) і отримали б три групи показників стану досліджуваних, який статистичний тест ви застосували б для перевірки гіпотези?
- Як би в цьому випадку (три рівні незалежної змінної) виглядав експериментальний план дослідження?
- Який тест ще можна було б застосувати для перевірки гіпотези дослідження?

8. Психолог перевіряв гіпотезу про те, що по мірі того, як учасники групи краще пізнають один одного, продуктивність групи зростає; цей процес триває до якогось моменту, а потім показник продуктивності повільно знижується.

Цей спад (ефект „кінця медового місяцю”) повинен починатися з того часу, коли члени групи припиняють діяти в умовах високої кооперації та починається боротьба за владу.

Для перевірки цієї теорії були сформовані групи з осіб, які незнайомі одна з одною. Цим групам була запропонована для виконання серія завдань. Усього було 5 завдань, на виконання кожного надавалося 35 хвилин, з 5ти хвилинною перервою між завданнями.

Результати дослідження показали, що продуктивність групи зростала до 4го завдання включно, а на 5му завданні спостерігалось значне зниження рівня групової продуктивності.

На підставі цих результатів психолог зробив висновок, що його гіпотеза підтвердилася.

- Якій проблемі присвячене це дослідження?
- Яких помилок у плануванні та проведенні дослідження припустився автор?
- Чи можливо покращити це дослідження? Яку додаткову роботу необхідно провести?
- Як би ви сформулювали експериментальну гіпотезу дослідження?
- Визначте незалежну та залежну концептуальну змінну дослідження.
- Яким є операціональне визначення незалежної та залежної змінної?
- Які змінні контролюються, як саме?
- Скільки експериментальних груп необхідно для проведення цього дослідження? Як саме?
- Чи потрібна контрольна група, яка саме?

9. Дослідник для перевірки гіпотези підібрав три групи досліджуваних. Досліджуваним першої групи перед випробуванням дали кофеїн (у вигляді таблетки), другої групи – плацебо, а досліджуваним третьої не давали таблеток.

Досліджувані всіх трьох груп виконували тести на перевірку ефективності диференціації певних сигналів при їх зоровому сприйнятті. Освітлення у приміщенні для всіх груп було однаковим.

Якій проблемі присвячене це дослідження?

Чи містить це дослідження всі ознаки експерименту? Якщо так, перелічіть ці ознаки.

Як ви сформулюєте теоретичну гіпотезу дослідження?

Як сформулювати його експериментальну гіпотезу?

Як потрібно було підібрати досліджуваних?

Визначте незалежну та залежну змінні в дослідженні.

До якого типу належить експериментальний план цього дослідження?

Для яких двох з трьох вибраних груп доцільно порівнювати середні показники ефективності диференціації сигналів:

для групи, що вживала кофеїн, і для групи, що вживала плацебо;

для групи, що вживала кофеїн, і для групи, що не вживала таблеток;

для групи, що вживала плацебо, і для групи, що не вживала таблеток.

10. Планування, проведення та обробка результатів власного експериментального дослідження. Здійснити кількісний та якісний аналіз даних психологічного експерименту, проінтерпретували результати та узагальнили їх у висновках. Проведена робота має бути представлена у вигляді звіту.

Структура звіту	Змістове наповнення
I. Титульна сторінка	Тема роботи, інформація про автора та керівника, установу де виконувалася робота, місто та рік подання
II. Зміст роботи	Структура роботи із зазначенням сторінок, на яких починаються розділи
III. Вступ	Актуальність дослідження, його об'єкт, предмет, залежна та незалежна змінні, мета, гіпотеза, завдання, методи та процедура проведення, практичне значення, умови забезпечення надійності та вірогідності результатів
IV. Теоретична частина	Теоретична частина може складатися з кількох розділів, які, в свою чергу містять логічно розділені підрозділи (параграфи). В ній представляються методологічні засади дослідження, аналізуються роботи інших авторів, формулюється авторська модель досліджуваного явища
V. Практична частина	Практична частина може складатися з кількох розділів, які, в свою чергу, містять логічно розділені підрозділи (параграфи). В ній детально описуються методи та процедура дослідження, хід аналізу отриманих результатів, їх ґрунтовна інтерпретація
VI. Висновки	Подаються основні узагальнення отримані в ході роботи
VII. Список використаних джерел	Список використаних джерел в алфавітному порядку відповідно до основних бібліографічних вимог
VIII. Додатки	Матеріали, що є цінними для розуміння результатів роботи, однак недоцільними для представлення у основному тексті

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо, правильно, застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – студент має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює навчальний матеріал, робить обчислення. копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

2 бали – студент виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з експериментальними методиками, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

3 бали – студент знає близько половини навчального матеріалу і здатний експериментально провести дослідження відповідно до пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

4 бали – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, орієнтується в тестових, творчих завданнях, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

5 балів – студент має стійкі навички роботи з текстом підручника, експериментальними методиками; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; може визначити інструментарій для проведення експериментального дослідження, розуміється в інструкції, здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

6 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена, знає, вміє та висуває правильно гіпотезу дослідження, шукає шляхи підтвердження гіпотези;

7 балів – студент самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; експериментальне дослідження проводить за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

8 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях, організовувати проводити експериментальне дослідження;

9 балів – студент вміє наводити окремі власні приклади на

підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

10 балів – знання студента є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями, вміє розв'язувати психологічні ситуації, висувати та доказувати гіпотези експериментального дослідження;

11 балів – студент уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність, орієнтується в ключових питаннях експериментального дослідження, інтерпретує результати експериментального дослідження;

12 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали, проводить дослідження в галузі експериментальної психології, робить аргументовані висновки та пропозиції.

13 балів – студент самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної, окрім проведення експериментального дослідження, на основі аргументованих висновків робить узагальнення, додаткове діагностування.

14 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, дає правильні відповіді на запропоновані питання, розв'язує правильно психологічні ситуації, мудро та правильно інтерпретує результати експериментального дослідження;

15 балів – студент вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень; тестові завдання розв'язує правильно, дає аргументовані відповіді на поставлені питання, використовує додаткові джерела та матеріали, проводить дослідження в галузі експериментальної психології, робить аргументовані висновки та пропозиції.

8. Контроль якості знань студентів

Форми і методи поточного контролю: усне опитування, тестові контрольні та модульні роботи, заслуховування творчих індивідуальних завдань.

Орієнтовні тестові завдання

1. Експериментальна психологія це:
 - а. галузь психології, що вивчає систему принципів та методів експерименту, конкретизовану у процедурі планування, розробки та проведення психологічних експериментів в різних сферах життя та діяльності людини;
 - б. галузь практичної психології, що вивчає систему методів та процедур психологічної допомоги людині;
 - в. наука про смислове наповнення свідомості, її зміст та структуру, основною метою якої є вивчення функціонування та розвитку індивідуальних смислових систем.
2. Основними завданнями експериментальної психології є такі:
 - а. психосемантичні дослідження індивідуальної свідомості;
 - б. формулювання методологічних та теоретичних засад експерименту в психології;
 - в. розробка експериментальних планів та процедур;
 - г. розробка та валідація тестів і опитувальників;
 - д. пошук методів аналізу, інтерпретації та перевірки статистичної значимості результатів психологічних експериментів;
 - е. оцінка ефективності експериментальних процедур.
3. Поділ психології на фізіологічну (експериментальну) та психологію народів належить:
 - а. О. Ф. Лазурському;
 - б. Г. І. Челпанову;
 - в. М. М. Ланге;
 - г. В. Вундту;
 - д. В. М. Бехтереву.
4. Гіпотеза (від грец. hypothesis – _____) – логічне припущення про існування явища, _____ його виникнення або наявність та характер зв'язку між двома чи більше явищами. Під гіпотезою розуміють як саме припущення, так і його зміст.
 - а. причина;
 - б. спостереження, споглядання, дослідження;
 - в. основа, припущення;
 - г. закони; д. умови.
5. Залежна змінна – предмет психологічного _____ дослідження, те явище, зміни в якому спричиняються експериментальними маніпуляціями. Об'єкт впливу НЗ. Зміни в залежній змінній, що виникають внаслідок експериментальних маніпуляцій отримали назву _____.
 - а. експериментальних наслідків;
 - б. експериментального ефекту;
 - в. експериментального;
 - г. практичного; д. емпіричного.
6. План ex-post-facto це:
 - а. план, в якому зіставляються результати, отримані до та після експериментального впливу на одній групі; застосовується багаторазовий вимір;
 - б. план, в якому дослідник не має можливості керувати незалежною змінною, а лише відбирає відносно еквівалентні групи учасників (групу, у якій вплив був присутній, і групу без впливу);
 - в. зіставляються результати еквівалентних груп (контрольної – до виміру, експериментальної – після).
7. Кодекси професійної етики – основні «етичні» документи, що

регулюють діяльність психологів, кодекси базуються на _____ актах, постановах, конвенціях, деклараціях, чинному законодавстві та специфічній для окремих галузей і організацій_____.

- а. міжнародних та загальнодержавних; б. загальнодержавних;
- в. спеціальних;
- г. внутрішньо-нормативній документації; д. психологічній документації.

8. Типи емпіричних гіпотез

А.	Констатуюча гіпотеза	А.	Припущення про причинно-наслідковий зв'язок між явищами
Б.	Кореляційна гіпотеза	Б.	Припущення про наявність зв'язку
В.	Каузальна гіпотеза	В.	Припущення про наявність явища

9. Типи експериментальних досліджень

А.	Критерій: відповідність Реальності	А.	Лабораторний експеримент, природний Експеримент, польовий експеримент
Б.	Критерій: характер Впливу	Б.	Констатуючий експеримент, формуючий Експеримент
В.	Критерій: спосіб організації Експерименту	В.	Ідеальний експеримент, реальний Експеримент, експеримент повної Відповідності

9. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

I. За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, дискусія, диспут, мікрофон, мозкова атака,

- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні,

дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-

пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості

(метод цікавих аналогій тощо).

Методи та форми дистанційного навчання: система Moodle, інтернет-конференція Cool Meet, вебінари.

Методи контролю: У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, представлення творчих робіт.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; презентація, реферат, науково-дослідні проекти.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування та самостійна робота																		Підсумковий тест	ІНДЗ	Сума	
ЗМ 1			ЗМ 2			ЗМ 3			ЗМ 4		ЗМ 5		ЗМ 6			ЗМ 7					
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18				
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	13	15	100	

11. Методи контролю

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати здачі екзамену – коефіцієнт 0,5
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

12. Методичне забезпечення

1. Електронний варіант лекційних та практичних занять.
2. Дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів.
3. Пакети ККР для перевірки знань студентів.
4. Критерії оцінювання знань і вмінь студентів.
5. Презентаційний матеріал.

13. Рекомендована література

Базова:

1. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія: Курс лекцій. К.: МАУП, 2003. 120 с.
2. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія. Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2012. 400 с.
4. Гірняк Г. С. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль: ВПЦ Економічна думка, 2018. 60 с.
5. Гічан І. С., Гічан. О. І. Експериментальна психологія: практикум. К.: [б.в.], 2004. – 180 с.
6. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
8. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология. СПб.: Питер, 2001. 320 с.
9. Корнилова Т. В. Введение в психологический эксперимент. М.: Изд-во МГУ; Изд-во ЧеРо, 2001. 256 с.
10. Корнилова Т.В. Классификация экспериментальных планов. Экспериментальная психология: Теория и методы: учебник для вузов. М.: Аспект Пресс, 2002. С. 192-214.
11. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Київський університет, 2008. 286 с.
13. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
14. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных. СПб.: Речь, 2008. 392 с.
15. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А. А. Крылова, С. А. Маничева. СПб.: Питер, 2000. 560 с.
16. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. СПб.: Речь, 2002. 350 с.
17. Солс Р. Л., Джонсон Х. Х., Бил М. К. Экспериментальная психология: практический курс. СПб.: пройм-ЕВРОЗНАК, 2001. 528 с.
18. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. К.: Знання-Прес, 2002. 295 с.

Допоміжна:

1. Алмаев Н. А. Применение контент-анализа в исследованиях личности: методические вопросы. М.: Институт психологии, 2012. 165 с.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. СПб.: Питер, 2001. 688 с.
3. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. СПб.: Питер, 2000. 528 с.
4. Горбунова В. В. До проблеми викладання курсу «Експериментальна психологія». Соціальна психологія. № 5 (13). 2005. С.169–176.
5. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. СПб.: Питер, 2004. 558 с.
6. Климчук В. О. Викладання курсу «Математичні методи у психології» в умовах кредитно-модульної системи Соціальна психологія. 2008. №2 (28). С. 180–189.
7. Климчук В. О. Математичні методи у психології. К.: Освіта України, 2009. С. 83–106.
8. Климчук В. О. Математичні методи у психології. Навчальний посібник для студентів психологічних спеціальностей. К.: Освіта України, 2009. С. 79–80, 85–88.
9. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус). Навч. Посібник. К.: МАУП, 2002. 128 с.
10. Мартин Д. Психологические эксперименты. СПб.: ЕВРОЗНАК, 2002. 480 с.
11. Наследов А. Д. SPSS: Компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. СПб.: Питер, 2005. 416 с.

Інформаційні ресурси

1. http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ps_02.pdf
2. https://stud.com.ua/29206/psihologiya/eksperimentalna_psihologiya
3. https://pidru4niki.com/14170120/psihologiya/istoriya_rozvitku_eksperimentalnih_doslidzh_en_psihologiyi